

УДК 334.012.64:336.2

Тарасевич Н. В.

кандидат економічних наук, доцент

кафедри банківської справи

Одеського Національного Економічного Університету

Марковський А. В.

студент 4 курсу 1 групи

Одеського Національного Економічного Університету

ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

THE INTRODUCTION OF INTERNATIONAL EXPERIENCE IN BANK LENDING TO SMALL BUSINESSES

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто світові тенденції розвитку банківського кредитування суб'єктів малого бізнесу. Проаналізовано сучасний стан банківського кредитування малого бізнесу в Україні. Автором визначені особливості міжнародного досвіду кредитування малого бізнесу, що потенційно можуть впровадити українські банки у найближчому майбутньому.

Ключові слова: кредит, банк, банківське кредитування, малий бізнес, мале підприємство, фінансовий консалтинг, процентна ставка.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены мировые тенденции развития банковского кредитования субъектов малого бизнеса. Проанализировано современное состояние банковского кредитования малого бизнеса в Украине. Автором определены особенности международного опыта кредитования малого

бізнеса, который потенциально могут внедрить украинские банки в ближайшем будущем.

Ключевые слова: кредит, банк, банковское кредитование, малый бизнес, малое предприятие, финансовый консалтинг, процентная ставка.

ANNOTATION

The article examines global trends in bank lending to small businesses. Also analyzed the current state of bank lending to small business in Ukraine. The author of the features of international experience in small business loans, which can introduce Ukrainian banks in the near future.

Key words: credit, bank, bank lending, small business, small business, financial consulting interest rate.

Постановка проблеми. Рівень розвитку малого бізнесу в Україні значно нижче, ніж в інших країнах світу. До того ж, в нашій країні не використовується увесь потенціал, який допоміг би вийти на новий рівень життя суспільства. На сьогоднішній день малий бізнес є базовим структурним елементом сучасної ринкової економічної системи. Якщо дивитися на закордонний досвід, то саме всебічний розвиток малого бізнесу в господарській системі надає можливість збільшити економічний потенціал країни, підвищити рівень конкурентоспроможності національної економіки, вирішити гострі соціальні проблеми – це все необхідно для нашої України. Однією з важливих аспектів існування малого бізнесу є можливість отримати кошти на свій розвиток у банківських установах. Банківське кредитування суб'єктів малого бізнесу сприяє розширеному відтворенню та розвитку самої структури малого підприємництва. Звісно, щоби покращити сучасний рівень банківського кредитування малого бізнесу потрібно дослідити міжнародний досвід у цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика та перспективи банківського кредитування суб'єктів малого бізнесу є однією з популярних тем дослідження в Україні і завжди знаходять свій відгук в

публікаціях вітчизняних науковців. У своїх дослідженнях перспективи банківського кредитування суб'єктів малого бізнесу розглядали такі вітчизняні вчені, як О. Л. Малахова [1], Л. Л. Калініченко [2], О. Г. Курган [3], Н. П. Мацелюх, О. М. Унінець [4]. Однак, подальшого детального та систематизованого аналізу потребує вивчення міжнародного досвіду банківського кредитування суб'єктів малого бізнесу.

Мета дослідження. Метою даної статті є систематизація і аналіз міжнародної практики банківського кредитування суб'єктів малого бізнесу та узагальнення їх досвіду для подальшого його застосування в банках України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Всім відомо, що рівень життя в інших країнах світу набагато вище ніж в Україні. Одним з факторів успішного зростання економічного життя за кордоном є наладжена праця банків з суб'єктами малого бізнесу. Зарубіжні банки йдуть на зустріч своїм клієнтам і створюють максимально комфортні умови для проведення самого процесу кредитування. Можуть надавати кредити на заснування свого майбутнього бізнесу (проектне фінансування) та багато іншого, що в сучасному українському банку у новизну.

У нашому дослідженні запропоновано найяскравіші приклади банківського кредитування суб'єктів малого бізнесу в міжнародній практиці, які різниця з нашим українським банківським кредитуванням. Класифікацію особливостей банківського кредитування малого бізнесу в інших країнах схематично зображено на рис. 1.

Почнемо більш детальний огляд представлених особливостей.

1) Наявність спеціалізованих банків істотно зменшує навантаження справ по кредитуванню для великих банків та покращує сам процес кредитування суб'єктів малого бізнесу, так як спеціалізовані банки займаються тільки своїм окремим сегментом ринку.

Світовий досвід показує, що малий бізнес фінансується переважно невеликими банківськими установами: земельними банками й ощадними

касами, банками взаємного кредитування та кооперативними банками, які спеціалізуються на кредитуванні дрібних підприємств.

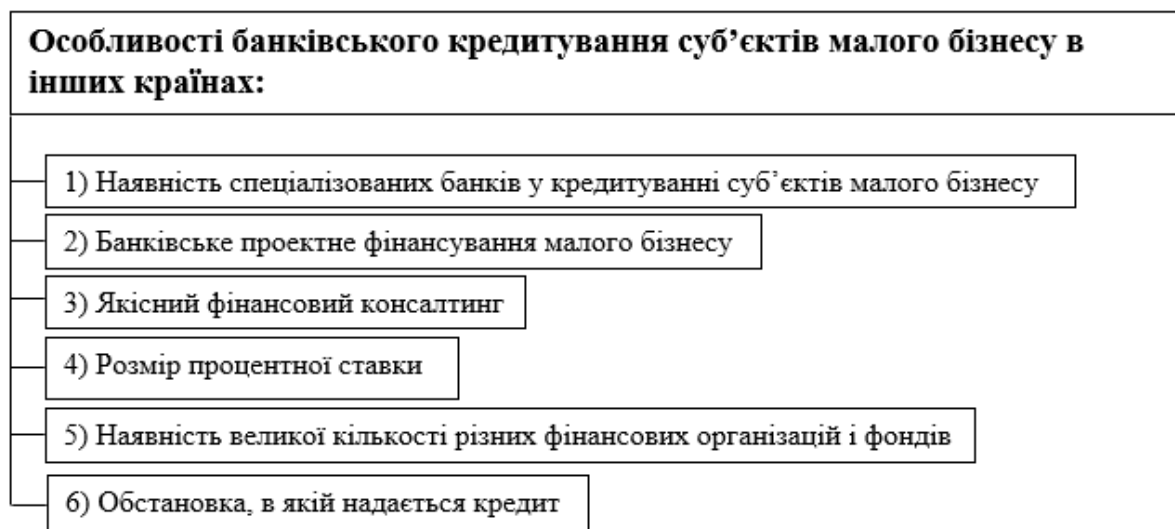

Рис. 1. – Особливості банківського кредитування суб'єктів малого бізнесу в інших країнах

Рівень функціонування цих установ досить високий, вони задовольняють потреби клієнтів у найрізноманітніших фінансових послугах, пропонуючи не тільки кредити й інвестиції, а й фінансову консультацію з різноманітних питань та методичне забезпечення малого бізнесу [5]. Перевага цих банків в обслуговуванні клієнтів з малого бізнесу полягає в тому, що присутній індивідуальний підхід до кожного клієнта та відсутність шаблонності в здійсненні операцій, а відповідно індивідуальний сервіс для кожного клієнта.

У США успішно існують різні за розмірами банківські та кредитні установи, кожен з котрих охоплює свій сегмент ринку – дрібніші співпрацюють з малими та середніми підприємствами, а крупні банки орієнтуються на корпоративний бізнес. І можна спостерігати на прикладі США, що, чим більш розгалужена структура банківських та кредитних інститутів, тим краще це для розвитку загального бізнесу в країні.

В Україні спостерігається кардинально інша ситуація. Великі банки країни концентрують у себе найбільший обсяг активів, кредитують, як малі,

так і великі підприємства. Також крупні українські банки залучають найбільше за всього коштів клієнтів, зокрема зі сфери малого бізнесу, працюючи з ними через розгалужену мережу відділень та філій.

2) Проектне фінансування – це фінансування інвестиційних проектів, при якому банк здебільшого бере до уваги майбутній грошовий потік, який буде генеруватися безпосередньо проектом, як джерело погашення кредитної заборгованості. Для кожного клієнта по кожному окремому проекту розробляється індивідуальна схема фінансування, що дозволяє визначити потреби клієнта, встановити для нього індивідуальні тарифи і забезпечити найвищі стандарти обслуговування.

За кордоном це ще називають стартапом, тобто банк видає кредит на заснування нового підприємства, який надав переконливий бізнес-план та має перспективи розвитку даного бізнесу. Ще це називають інвестиційним кредитом, коли банк на свій ризик кредитує підприємство, що тільки починає свій бізнес. В багатьох країнах Європи проектне фінансування надається усім за розмірами підприємствам, від малого до великого.

Натомість в Україні послугами проектного фінансування можуть користуватися лише корпоративні клієнти, так як наші банки хочуть мінімізувати ризики і даний вид кредиту малим підприємствам є дуже ризикованим. Якщо корпоративні клієнти вже мають багатомільйонний бізнес та хочуть розширити своє виробництво, виробляти новий продукт та охопити нову нішу на ринку – великі банки можуть це задовільнити в повній мірі, так як у цих клієнтів вже є своя діяльність в іншій сфері, яка стабільно приносить постійний дохід.

3) В міжнародній банківській практиці всебічно використовують послуги фінансового консалтингу, який дозволяє банкам надавати консультації клієнтам з фінансової діяльності (консультації з фінансового менеджменту, бухобліку, маркетингу, тощо) їхнього бізнесу. Все це сприяє покращенню розуміння підприємців, як потрібно співпрацювати з банками, піднімає їх фінансову грамотність та всебічно розвиває рівень бізнесу країни.

Фінансовий консалтинг, може надавати послуги, як консультативні, так і інформаційні, тобто забезпечення можливостей користування інформаційними мережами і технічними бібліотеками.

В Україні фінансовий консалтинг в банківській діяльності слабо розвинутий. В загальному обсязі фінансовими консультантами в Україні є брокери, аудитори, інвестиційні консультанти, страхові агенти. Крупні українські банки надають фінансовий консалтинг, але рівень організації та якості є слабким. Задля консультування малого бізнесу, проводять спеціальні збори клієнтів. В загальних засадах консультанти банку повідомляють загальну інформацію з проведенню бізнесу, що робить не можливим індивідуальний підхід до консультування клієнта, так як це відбувається в закордонних банках.

4) Середній розмір процентної ставки за кредитами малого бізнесу в Європі складає 3,5%, що є в 5 рази меншою, ніж в Україні, де на станом 12.05.17 складає приблизно 16%. У таблиці 1. наведені процентні ставки за кредитами малого бізнесу по різних країнам Європи.

Табл. 1.

Процентні ставки за кредитами малого бізнесу по різних країнам Європи

Країна	Процентна ставка по кредиту, %
Німеччина	2,63
Мальта	3,91
Австрія	2,34
Франції	2,5
Нідерланди	1,68
Словенії	5,95
Бельгія	2,49
Кіпр	6,76

З таблиці ми бачимо, що процентні ставки в Європі є набагато нижчі, ніж в Україні. Все це сприяє покращенню розвитку умов банківському кредитуванню в країнах та розвитку малого бізнесу, так як у малі підприємства будуть набагато менше платити за використання кредитних коштів банку, а отже зазнавати менші збитки.

Для порівняння з українськими процентними ставками, приведені значення облікової ставки НБУ за останні 3 роки, тому що ставка

Центрального банку є мінімальною для процентних ставок кредитування.

Табл. 2.

Динаміка облікової ставки НБУ 13.08.2013-13.05.2017[6]

Період	Облікова ставка,%	Зміна,%
с 13.08.2013 по 14.04.2014	6,50	0
с 15.04.2014 по 16.07.2014	9,50	+3.00
с 17.07.2014 по 12.11.2014	12,50	+3.00
с 13.11.2014 по 05.02.2015	14,00	+1.50
с 06.02.2015 по 03.03.2015	19,50	+5.50
с 04.03.2015 по 27.08.2015	30,00	+10.50
с 28.08.2015 по 24.09.2015	27,00	-3.00
с 25.09.2015 по 21.04.2016	22,00	-5.00
с 22.04.2016 по 26.05.2016	19,00	-3.00
с 27.05.2016 по 23.06.2016	18,00	-1.00
с 24.06.2016 по 28.07.2016	16,50	-1.50
с 29.07.2016 по 15.09.2016	15,50	-1.00
с 16.09.2016 по 27.10.2016	15,00	-0.50
с 28.10.2016 по 13.04.2017	14,00	-1.00
с 14.04.2017 по 13.05.2017	13,00	-1.00

Можна зробити висновок, що в Україні велика процентна ставка за кредитами, і до європейських ближче за всього була наближена у 2013 – початку 2014 року, коли облікова ставка складала 6,5%. А вже починаючи з 2014 року процентна ставка почала підніматися, по причині кризи, яка полягала у певній недосконалості економіки України і загальнодержавних фінансів. Об'єктивні чинники призвели до масового відпливу капіталу нерезидентів, підвищення попиту на іноземну валюту, накопичення платежів за зобов'язаннями держави. Наслідками кризи стали: девальвація гривні, зростання інфляції, втрата ліквідності і платоспроможності деяких банків.

5) У багатьох закордонних країнах малому бізнесу надає серйозну фінансово-кредитну підтримку держава через спеціальні структури і фонди, наприклад, через Адміністрацію в справах дрібного бізнесу (США), Корпорацію страхового кредитування дрібного бізнесу (Японія), Кредит для середніх і дрібних фірм (Франція). У Китаї активно функціонують державні

фонди з підтримки та розвитку діяльності малого та середнього підприємництва. Їх основна спрямованість полягає в забезпеченні гарантійними зобов'язаннями і заставним забезпеченням малі підприємства з метою отримання банківських кредитних коштів на розвиток бізнесу.

В Україні також існують різні організаційні форми підтримки і захисту інтересів малих підприємств. Для цього створено асоціації малих підприємств, Всесвітня асамблея дрібних і середніх підприємств, різні фонди розвитку і підтримки малого бізнесу. Однак, як правило, численні фонди підтримки малого підприємництва стурбовані своїми власними проблемами і реальної допомоги малим підприємствам не надають.

б) В останній час закордонні банки все більше почали приділяти увагу обставині в якому надається кредити. Зараз набирають популярність концептуальні відділення банків, які мають неформальне або нетрадиційне банківське середовище. Зараз розрізняють такі види концептуальних відділень, як банк-кав'ярня, лаунж-банк, банк-лекторій, банк-вітальня, банк для тварин, банк для водіїв, тощо[7]. Всі ці концепції мають унікальне середовище, як для банківських установ, та направлені на забезпечення максимальної комфорту відвідувачам цих відділень.

Подібні відділення мають великі перспективи для використання в банківському секторі України. Цей формат можуть оцінити власники і співробітники малих підприємств, яким може бути представлений постійний офіс, та надане нове місце для продажу своїх продуктів, зокрема, кава, одяг. Також банк може залучити до себе тих прогресивних бізнесменів, які звикли використовувати для ділових переговорів кафе і ресторани з неформальною обстановкою.

Висновки. За результатами дослідження систематизовані особливості банківського кредитування суб'єктів малого бізнесу в інших країнах світу за шістьма критеріями, які є різними в порівняно з українськими, а саме: за наявністю спеціалізованих банків у кредитуванні суб'єктів малого бізнесу; за якісним фінансовим консалтингом; за банківським проектним фінансуванням

малого бізнесу; за обстановкою, в якій надається кредит; за розміром процентної ставки по кредиту; за наявністю великої кількості різних небанківських фінансових організацій і фондів.

Міжнародний досвід банківського кредитування малого бізнесу може бути направлений на можливе впровадження в національний банківський ринок кредитування. Це сприятиме інноваційному розвитку українських банків, розвитку економіки і малого бізнесу в цілому та наблизить до європейської спільноти.

Список використаних джерел

1. Малахова О. Л. Напрями активізації банківського кредитування суб'єктів підприємництва в Україні // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2016. – Том 24. – № 2. – С. 22-30.
2. Калініченко Л. Л. Роль банківського кредитування малого бізнесу в Україні // Вісник економіки транспорту і промисловості № 50, 2015 – С. 325-329.
3. Кулаков В. О. Стан кредитування малого та середнього бізнесу в Україні // Економічний вісник Донбасу № 2 (36), 2014 – С. 143-146.
4. Мацелюх Н. П., Унінець О. М. Розвиток форм і методів кредитування малого та середнього бізнесу // Економічний часопис – XXI, 9-10(1), 2013 – С. 38-41.
5. Папуша А. Стратегія розвитку малих і середніх банків у контексті глобалізаційних та євроінтеграційних процесів // Вісник НБУ. – 2005. – № 1. – С. 50–51.
6. Процентні ставки за активними і пасивними операціями НБУ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://index.minfin.com.ua/index/rate/nbu/>.
7. Марковський А. В. Концептуальні відділення як інновації матеріального середовища банку // Зб. наук. праць студентів кредитно-економічного факультету ОНЕУ, присвячений до 25-ї річниці незалежності України / Одеса: ОНЕУ, 2017. – С. 135-139.